

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Tractatus Juridicus Ad Librum III. Decretalium Gregorii IX.
Clericorum in communi, nec non Prælatorum, ac
Capitulorum in specie obligationes, & jura complectens**

Scharz, Oddo

Salisburgi, 1738

§. III. In quo vitæ, morúmque honestas Clericis præscripta consistat?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-63800](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-63800)

tutio poenalis esse videatur; adeoque extra casus expressos non extendenda sit per *cap. 15. § 49. de R. J. in 6. cap. 18. dist. 1. de Pœnit.* quia tamen ratio in *cit. cap.* expressa etiam in præsentî hypotthesi obtinet, scilicet *fraudulenta receptio fructuum*, eadem quoque obtinebit dispositio. Est equidem inter DD. communiter receptum, quod lex poenalis ad eum quoque calum extendatur, in quo eadem ratio legis reperitur. V. Panormit. in *cap. fin. de Rescript. n. 10. § seq. Thom. Sanchez. de Matrim. lib. 3. disp. 42. n. 4.* Imo, ut notat Garzias de *Benefic. part. 3. cap. 4. n. 40. cit. cap.* non est Constitutio nova, sed juris veteris Divini, & naturalis duntaxat declarativa, quo jure fraus omnis taliter prohibita est, ut exinde oriatur obligatio justitiæ ad restituendum, quod fraudulenter, adeoque sine titulo, & jure receptum est.

23 Dubitabis IV. An, qui beneficium eo animo acceptat, ut illud tamdiu retinere velit, quoad pinquius eidem obveniret, aut, si non habeat animum residendi, peccet, & teneatur dimittere beneficium? Hoc dubium proponit.

Panormitanus in *cap. 4. de Cleric. non resid. num. 7.* Et sic resolvit: Malignam omnino esse ejusmodi intentionem, ait, & consequenter talem beneficium peccare, utpote, qui non minus suæ Ecclesiæ, cum qua quodammodo contrahit matrimonium spirituale, perpetuo cohabitare tenetur, atque maritus suæ uxori in matrimonio carnali per *cap. fin. de Condit. apposit. & cap. 39. C. 7. Q. 1.* & contentus suo beneficio esse debet, sicut maritus sua uxore; nam quisquis, ait Apostolus, *debet esse contentus ea vocatione, qua vocatus est.* Beneficium tamen propterea dimittere non tenetur, sed potest hoc peccatum ambitionis per poenitentiam rursus eluere, instar illius, qui per *simoniam mentalem* beneficium obtinuit; taliter enim delinquens potest *per solam poenitentiam suo satisfacere Creatori*, ut loquitur Pontifex in *cap. ult. de Simon.* Et hanc resolutionem notari vult Panormitanus, quia, inquit, *in multis casibus praticari potest, maxime in juvenibus, qui assumunt beneficia, non quod habeant animum clericandi, sed ut ex eis vivant in juventute.*

§. III.

In quo vite, morumque honestas Clericis præscripta consistat?

S U M M A R I A.

24. Cur Clerici singulari morum honestate ornati esse debeant, ratio exponitur. 25. Ea est duplex interna, & externa. 26. Internam præprimis conciliat puritas Conscientiæ. 27. Propterea olim etiam publicè poenitentes ad SS. Ordines non admittebantur. 28. Interna mentis puritas etiam meditatione, & lectione SS. Scripturarum pascitur. 29. Externa morum honestas in tribus consistit. 30. Fugentur Clerici à crapula, & ebrietate sibi cavere. 31. Vitare popinas, & tabernas publicas. 32. Ab histrionum spectaculis abesse. 33. Aleas, & alios lusus, qui

qui fortuna magis, quam arte reguntur, fugere. 34. Arma quoque portare, nisi defensionis gratia ipsis non convenit. 35. Honestas Clericorum etiam commendatur per decentem habitus gestationem. 36. In quibus casibus non gestare habitum Clerico fraudi non est? 37. Potest subinde Laicis prohiberi, ne adinstar Clericorum vestiantur. 38. Clericos non decet nutrire comam, & prolixam ferre barbam, & quare? 39. Quid de Capillitio fito? 40. Debent abstinere, ab omni eo, quod fastum, & seculi pompam redolet. 41. Officium Clericorum proprium est, statis horis Divinas Laudes dicere. 42. Quando horarum Canoniarum usus coeperit? 43. Bæbmerus vitam Canonicorum libere carpit. 44. De Emancipatione Canonicorum, unde ortum habeat? 45. De initiis Ordinum militarium remissivè.

24 **Q**uoniam Clerici specialiter in sortem Domini adlecti sunt, & tanquam duces & magistri laicorum constituti; ideo præprimis convenit, ut morum honestate, vitæque integritate resplendant, quatenus laicorum exemplo ad Christianæ pietatis, virtutisque studia incitati, meliora (monente Apostolo 1. Cor. 12.) semper charismata æmulentur: nam, ut ait S. Augustinus: *Vita Clericorum est eruditio aliorum, & assidua salutis prædicatio.* Quapropter etiam Concil. Trid. Sess. 14. de Reformat. in Procem. gravi oratione hortatur Episcopos, ut frequenter Clericos suos moneant, quatenus conversatione, sermone, & scientia commisso sibi populo præeant, memores ejus, quod scriptum est: *Sancti estote, quia ego sanctus sum.* Et juxta Apostoli vocem 2. Corinth. 6. *Nemini dent ullam offensionem, ut non vituperetur ministerium eorum, sed in omnibus exhibeant se, sicut ministros DEI &c.* Et sanè, sicut præposterus foret ordo, si servus esset major domino suo, & discipulus supra magistrum; ita ignominia res plena foret, si Clerici se à laicis morum honestate, vitæque probitate vinci paterentur. Audiatur S. Hieronymus in cap. 21. C. 8.

Q. 1. Qualis edificatio erit discipuli, si se intelligat magistro esse majorem? Unde non solum Episcopi, & Presbyteri, & Diaconi debent magnopere providere, ut cunctum populum, cui præsident, conversatione, sermone, & scientia præcedant, verum etiam & inferior gradus: Exorcista, Lectores, Aeditui, Acolyti, & omnes omnino, qui domui DEI serviunt, quia vehementer Ecclesiam DEI destruit, meliores esse laicos, quam Clericos.

Ut porro Clerici vocationi suæ ex æquo satisfaciant, duplici motum honestate præfulgere debent, interna, inquam, & externa. Illa veluti extremè odit peccata, ita studiosè declinat, & fugit, quidquid conscientiam vel leviter temerare, & inquinare potest. Otiosa nunquam est, sciens scriptum esse Eccl. 33. v. 29. *Multam malitiam docuit otiositas.* Sed cum venerabili BEDA Presbytero sanctioribus studiis occupata, semper legit, semper scribit, semper docet, semper orat, non ignara, quòd amator scientiæ salutaris vitia carnis facillè superet. Hæc externo homini ad regulas honestatis formando, & componendo tota intenta est, memor illius moniti Apostolis, & in ipsis universo Clero à Christo dati. Matth. 5. v. 14.

Sic luceat lux vestra coram hominibus ut videant opera vestra, & glorificent Patrem vestrum, qui in cœlis est. Et, quod monet Apostolus ad Tit. cap. 2. v. 7. & 8. In omnibus præbe te ipsum exemplum bonorum operum - - - verbum sanum, & irreprehensibile, ut is, qui ex adverso est, vereatur, nihil habens malum dicere de nobis.

26 Et quidem, ut de utraque morum honestate in particulari loquamur, ante omnia studendum est Clerico, habere conscientiam à peccatorum sordibus mundam, & nitidam. Fuga peccati, & occasionum, quibus in illud delabi contingit, Clerico suprema lex esse debet, nè alias, si in hoc studio socordem se præbeat, illud Prophetæ dictum in eo impleatur: *Sacerdotes ejus polluerunt sanctum, injustè egerunt contra legem. Sophon. 3. v. 4.* Et quæ non corruptio timenda in populo, vitiis corrupto Clerico? Audiatur Concilium *Aquisgranense* Anno 816. celebratum: *Nemo amplius nocet in Ecclesia (sunt verba Concilii) quàm qui perverse agens nomen, vel Ordinem sanctitatis habet: delinquentem namque hunc nemo redarguere præsumit, & in exemplum culpa vehementer extenditur, quando pro reverentia Ordinis peccator honoratur.*

27 Eapropter Majores nostri tam in Oriente, quàm Occidente peccata in Clero aded detestati sunt, ut illos quoque à SS. Ordinibus arcerent, qui sua delicta pœnitentia publica eluissent. Post pœnitentiam (ait Siricius Epist. 1. cap. 14.) ac reconciliationem nulli unquam Laico liceat honorem Clericatus adipisci, quia, quamvis sint omnium peccatorum contagione mundati, nulla tamen debent gerendorum Sacramentorum instrumenta

suscipere, qui dudum fuerint vasa vitiorum. Hoc ipsum decreverunt PP. in Concilio *Nicano I. Can. 9. & seq.* In Concilio *Illyberitano Can. 30. & Tolitano IV. Can. 19.* Et, quanquam hic rigor primitivæ Ecclesiæ jam Sæculo X. remisit, teste Ivone Carnotensi Epist. 225. & S. Anselmo Cantuariensi Lib. 1. Epist. 56. & hodieum admittantur, qui condigna, eaque secreta pœnitentia crimina sua purgaverint, illud tamen nec hodie remissum est, ut, qui pluribus antea spurcitiis animam suam inquinârunt, peracta levi pœnitentia, se mox Episcopaliū manuum impositioni subijcere, & recenter è vitiis emerſi thuribulo manum admove-re audeant. Non enim satis est (scribit S. Bernardus ad Brunonem, qui reus occultorum scelerum ad Archi-Episcopatum Colonienſem promotus fuerat) peccatorum venia, ut quis ad SS. Ordines, vel ad regimen animarum promoveatur, sed insuper ea morum probitas requiritur, quæ tum pœnitentiæ, tum aliis pietatis operibus aucta, probatave fuerit. Recensebo ipsius S. Bernardi verba, quæ objectioni horum impurorum ad SS. Ordines, vel dignitates Ecclesiasticas temere adspirantium reponit: *Aliud est, celerem adipisci veniam peccatorum, aliud & de ipsis sceleribus ad infulas provehi dignitatum.* Responsum hoc duplici exemplo confirmat: *Video, inquit, Matthæum de telonio ad Apostolatus culmen assumptum: sed hoc me rursum conturbat, quod non prius audierit cum cæteris Co-Apostolis suis, ite in orbem universum, prædicare Evangelium omni Creaturæ, quàm egerit pœnitentiam, multo labore sequendo Dominum, quocunque iret, permanens cum eo in tentationibus suis.* Si
de

de seculo quoque factus repente Paulus, repente vas electionis, repente Doctor gentium, in exemplum adducitur: hoc exempli evacuat similitudinem, quod ideo ille misericordiam consecutus sit, quia ignorans, ipso teste, peccavit, manens in incredulitate, quanquam, si tale quippiam quandoque bene, & utiliter factum fuisse agnoscitur, de quo veraciter dici possit: hæc est mutatio dextera excelsi, non tam exemplum, quam miraculum asferre debeat. Quodsi igitur peccatorum turpitudine Patribus primitivæ Ecclesiæ tam abominabilis visa est, ut nequidem eos ad SS. Ordines admitterent, qui salutari poenitentiae lavacro admittas noxas jam eluissent; facile quisque perspiciet, quantæ abominationis sit, videre Sacerdotem, aut alium de Clero peccatis infordescere. Hæc satis, nec plura ad-jicimus.

28 Alterum, quo interna morum honestas paratur, est frequens in Divinis laudibus, mentis occupatio, SS. Scripturarum studium, & sedula SS. Patrum, aliorumque spiritualium librorum lectio, & devota ruminatio. His quippe armis vitia expugnantur, virtutes animo implantantur, & denique mortificato veteri, novus homo confurgit, ad imaginem DEI perfecte effigiatus. Unde Innocentius III. in cap. 15. b. t. omnibus Clericis præscribit, ut se in officiis Ecclesiasticis, & aliis bonis studiis exercent diligenter. Et PP. Concil. Trid. cit. Sess. 14. in Procem. Ut conversatione, sermone, & scientia commisso sibi DEI populo præeant. Neque enim nascimur spirituales (ut de Poëtis dici solet) sed id multa lectione, meditatione, ac (quod factu optimum est) multa, eaque ferventi rerum spi-

ritualium exercitatione demum consequimur. Hinc S. Leo I. ad Marcianum, & Faustum Presbyteros scribens, ait: Bonorum operum, & spiritualium studiorum DEI M auctorem esse, non dubium est, qui, quorum inclinat mentes, adjuvat actiones. Ejusmodi ergo studiis, piisque exercitationibus innutriatur animus Clerici necesse est, ut internus animi nitor etiam in actiones externas prodeat, hæcque Clericus lucerna ardens, & lucens, quæ non sibi solum, sed aliis quoque ardeat, & luceat. Lucernas quippe in manibus tenemus (sunt verba Gregorii homil. 13. in Evang.) cum per bona opera proximis nostris lucis exempla monstramus. Quo verò animus Clerici instar lucernæ forinsecus luceat, opus omnino est, ut is hominis quoque externi curam habeat assiduam, vitam, morésque suos omnes taliter componat, ut (sicut loquitur Concil. Trid. Sess. 12. de Reform. cap. 1.) habitu, gestu, incessu, sermone, aliisque omnibus rebus nil, nisi grave, moderatum, ac religione plenum præferat; levia etiam delicta, quæ in ipso maxima essent, effugiat, ut ejus actiones cunctis afferant venerationem.

Consistit autem hæc externa mo-²⁹rum honestas potissimum in tribus I. in abstinentia ab illis actionibus, quæ status Clericalis honorem vel leviter contaminare possunt. II. In decenti vestitu, & habitu. III. In exercitio officiorum statui Clericali convenientium.

Quod primum attinet, Clerici obligantur I. non tantum castè, sed etiam cautè & extra omnem suspensionem incontinentiæ vivere. Cap. 13. b. t. de qua tamen materia pluribus in tit. seq. agemus.

Et

30 Et quia crapula, & ebrietas vel maxime libidinis incentivum provocat. *Prov. 10. & ad Ephef. 18.* & mentis inducit exilium *Osée 4.* Hinc II. ab utroque diligenter abstinere, Clericos & vinum sibi, seque vino temperare jubet Innocentius III. in *cap. 14. b. t.* Illum vero abusum penitus decernit abolendum, quo in quibusdam partibus ad haustus æquales potatores se obligare solent, & ille iudicio talium plus laudatur, qui plures inebriat, & calices fecundiores exhaurit *d. cap. 14.* apposita etiam pœna suspensionis ab officio, & beneficio, si quis à superiore communitus non respuerit. Interim hanc constitutionem pro Germanorum genio nimis rigidam ita attemperat Zypæus in *Analyfi Jur. Pontif. ad b. t. n. 8.* Ut scribat, posse ejusmodi haustus honoris, aut votivæ salutationis gratia (modo adhibeatur hæc cautela, ne quis inebrietur) licite institui. Quæ circa hoc punctum Bœhmerus nostris Canonicis in *§. 69. & seq.* impropere, erubescere referre. Parco interim temulento ejus calamo, dum crapulam exhalaverit. Quæ verò Italus ille Germanis ob innatam ad pocula sympathiam vel per jocum, vel per sarcasum objectavit, sine scrupulo recensco. Sic ergo ille:

Germani possunt magnos tolerare labores.

O utinam possent tam benè ferre sitim!

Huic tamen è vestigio, nec minori acumine Germanorum nonnemo respondit:

Ut nos dulce merum, sic vos Venerus improba vexat.

Lex posita est Veneri Julia, nulla mero.

III. Prohibetur etiam Clericis pinnarum & tabernarum frequentatio, nisi itineris causa illuc divertere oporteat *cap. 15. b. t.* non enim sine dedecore status sui, & scandalo populi ejusmodi loca frequentantur à Clericis. Hodie enim tabernæ, pro dolor! factæ sunt loca intemperantiæ, & fomenta incontinentiæ. Arg. l. 29. C. ad leg. Jul. de Adult. cum Gloss. ibid. l. 4. §. 2. ff. de his, qui notantur infam. l. 43. §. 5. ff. de Rit. nupt. quæ olim necessitatis causa institutæ fuerunt. l. 6. §. 3. ff. Nautæ cauponæ &c. Unde Boëtius Epo ad *dist. cap. 17. n. 11.* deplorandus, ait, Clericorum, etiam Presbyterorum mos invaluit, in tabernis publicis, tum cerevisiariis, tum viniariis comptandis, quæ magna præter alias populo rudi occasio fuit, vituperandi status, ac ordinis Ecclesiastici vilipendendæque disciplinæ Ecclesiasticæ. Plura circa hoc punctum vide apud Bernard. Van-Espen *J. E. V. Part. 1. tit. 2. §. 4. & seqq.*

IV. Interdicitur Clericis in *cap. 15. b. t.* ne mimis, jocularibus, histrionibus, & id genus aliis hominibus vilissimis, gesticulationibus, nugis, & jocis suis quæstum facientibus, intendant, quia solent frequentius ludicra, & obscœna exercere, quapropter in *cap. 37. dist. 5. de Consecr.* Jubentur Clerici, si similia spectacula in conviviis exhibentur, de mensa surgere, & abire. Quin etiam in *cap. 12. b. t.* prohi-

hibetur, ne in Ecclesiis ludi theatrales fiant, ipsique Clerici *insaniae suae ludibria exerceant*. Quod tamen intelligendum est de ludis inhonestis; honesti & pietatem concitantes etiam in loco sancto fieri posse, autumat P. Layman ad *cit. cap. num. 1.* Vide tamen Gonzalez ad *d. cap. n. 6.* ubi exponit, quomodo fideles olim Sanctorum solennia non solum Divinis Laudibus in Ecclesia celebrant, sed etiam ludis, & aliis lætitiæ argumentis. De ludis quibusdam inhonestis, olim à Clericis exercitis, videri etiam possunt statuta *Concilii Andegavenfis cap. 6.* quæ reperiuntur. *tom. 19. Concil. edit. Vinst.* Ex eodem capite jubentur Clerici evitare illa convivia, in quibus aut amatoria cantantur, aut obsceni motus corporum choreis, & saltationibus effertur. *cap. 19. dist. 34.* Item ipsis sub pœna privationis privilegii Clericalis gravissimè interdicitur, ne artem joculariam exerceant. *cap. 1. b. t. in 6.*

33 V. Prohibentur in *cit. cap. 15.* Clerici ad *aleas*, & *taxillos* (per quos omne genus lusus, quod magis fortuna, quam arte regitur, & jure quoque civili, saltem propter abusum, & alià vitia, quæ eundem comitari solent, prohibitum legitur in *l. 1. § 3. C. de Aleat.*) ludere, sub pœna suspensionis ab officio, & beneficio in *cap. 11. de Excess. Prælat.* Decreta; lusus tamen *Sebaccorum* sive *Latrunculorum*, ut vocant, & alios, qui arte, & ingenio diriguntur, sub hac prohibitione non contineri, resolvit *Panormit. ad d. cap. 15. n. 4.* modo ludatur non voluptatis, aut avaritiæ, sed recreationis causa; & ne longius tempus in ludendo inutiliter conteratur: Literatis tamen viris ne hos quidem lusus

convenire, arbitratur *Barbof. J. E. V. lib. 1. cap. 40. n. 69.* eò, quod mentem litterarum studiis jam fatigatam cessatione magis, & quiete recreare, quam novo meditationis labore gravare oporteat. Quam acriter S. Petrus Damiani quemdam Episcopum, latrunculis ludentem, corripuerit, lege apud *Schilterum Prax. Jur. Rom. Exercit. 21. §. 21.*

Denique cum honestate Clericali 34 non convenit, gestatio armorum, quia Clericorum arma sunt dolor, fletus, orationes, & lachrymæ *cap. 3. § 23. C. 23. Q. 8.* quia vero temporibus Ludovici Imperatoris, ut refert *Aymonius*, Episcopi, & Clerici passim armati incedebant, hinc in *cap. 2. b. t.* ipsis arma gestare sub anathematis interminatione interdictum est. Quod etiam Monachis interdictum legitur in *Clem. 1. §. quia verò de Stat. Monach.* hoc solo discrimine, quod Monachi, si contraverint huic Statuto, sint ipso facto excommunicati; Clerici verò per Sententiam excommunicari jubeantur in *cit. cap. 2. b. tit.* Interim hæc Lex non stringit in casu necessitatis, aut periculi (ut in obsidione, aut si iter per loca latronibus infesta faciendum sit) ubi & Clericis, & Monachis arma portare, iisque se defendere impunè licet.

Alterum, quod externam morum 35 honestatem in Clericis commendat, est statui conveniens habitus & tonsura: Statutum quippe est in *cap. 15. b. tit. Clem. 2. Eod.* *Trid. Concil. Sess. 14. de Reform. cap. 6.* ut Clerici in *sacris* constituti, & beneficiarii, tametsi *Minoribus* tantum Ordinibus initiati sint, vestem, & coronam Ordini suo congruentem deferant, pœna suspensionis à Beneficio, Officio, & Ordinibus in

G

trans-

transgressores, imò privationis etiam in correptos, & non emendatos decreta. Ratio redditur à Concil. Trid. *cit. loc. ut per decentiam habitus extrinseci morum honestatem intrinsecam ostendant.* Primis quidem sæculis non legitur, Clericos quoad vestimenta à Laicis fuisse discretos, sed morem hunc à Monachis, maximè illis, qui ad Episcopales infulas fuerunt assumpti, pedetentim traductum fuisse ad Clericos, perhibent Thomassin. *Vet. & Nov. Eccl. Discipl. part. 1. lib. 2. cap. 43. & seq. & Alexander Natalis Histor. Eccles. tom. 4. Sacul. 4. cap. 5. art. 7.*

Circa ipsa vero Clericorum vestimenta, cum certa forma in jure determinata non reperiatur (ut testatur Glossa penult. in *Clem. 1. de Elect.*) usui, & consuetudini Provinciae, in qua commorantur, deferendum esse, cum aliis existimat Barbosa *J. E. V. lib. 1. cap. 40. num. 20.* modo vitetur nimia brevitatis. *cap. penult. h. t.* quia, nisi usus contrarium habeat, vestis Clerici ex Constitutione Sixti V. quæ incipit: *Sacrosancta Sc. 18. Jan. 1589.* Talaris esse debet, & insuper color non alius, quam niger servetur; *rubeus* enim color *Cardinalibus*, & *viridis*, aut *violaceus* Episcopis tantum est permissus. Menoch. *de A. J. Q. Q. cas. 392. n. 12.* Præterea, ut à vestimentis Clericorum omnis mundana absit vanitas, præscribitur, in sæpe *cit. cap. 15. h. t.* ut vestes ipsorum non sint virgatæ hoc est, non diversicolores, aut flores panno intextos, vel per artem superinductos habentes, quia, ut inquit Anicetus Papa, sicut discreti esse debent in conversatione; ita & in omni habitu apparere debent.

Cæterum, quia nec vestis Clericum, nec habitus Monachum facit, cultusque corporis, ac vestimentorum ex se indifferens est; imò Clericorum honestati convenit, ut vestitu decenti Ordinis sui dignitatem tueantur, prædicta non eo rigore accipienda sunt, quasi omnis nitor honestus in Clericis improbetur, sed potius ornatus tantum superfluus, sæculi vanitatem redolens. Quapropter in hoc passu (ut notat Zypæus in *Consult. Canon. h. t. in fin.*) potissimum ad consuetudines locorum attendendum est, quidnam mores, & æstimatio populi pro indecenti habeant; aut, num fortasse Episcopi certum vestimenti genus huic vel illi loco conveniens sub dictis pœnis determinaverint.

Cum superius dictum fuerit, Clericos in sacris constitutos, aut beneficia, dignitatesque Ecclesiasticas obtinentes, si habitum Clericalem non deferant, incurrere pœnas à Concil. Trid. *cit. Sess. 14. cap. 6.* statutas, quaeritur jam, an dicta Constitutio pro omni casu obtineat, num verò aliqui reperiantur excepti, in quibus Clerico impunè sit habitum non gestare? Respondeo, nec hanc Regulam (ut nulla alia) tam firmam esse, quia suas patiatur limitationes, & fallentias. Fallit igitur I. in eo, qui rarius vestes Clericales deponere solet; etenim Constitutio hæc pœnalis de eo Clerico exaudienda est, qui quasi constanter sine habitu Clericali incedit, ita, ut passim, & communiter habeatur pro Laico. Fallit II. in Clerico, quem egestas adeo premit, ut vestem Ordini suo congruentem sibi comparare nequeat, sed Laicalibus do-

no sibi oblati contentus esse debeat. Fallit III. qui domi suæ, adeoque quasi in occulto vestes Clericales non gestat. Fallit IV. si ob instans grave periculum habitum mutare, & Laicum simulare cogatur. Fallit V. in Missionariis Apostolicis, qui, ne impediatur in negotio conversionis, quandoque personati incedere debent, uti contingit in Anglia, Hollandia, & aliis quoque Provinciis Germaniæ heterodoxæ. De his fallentis consulendi sunt Zypæus in *Analyf. Juris Pontific. lib. 3. ad tit. present. Pialetius in Praxi Episcop. part. 2. cap. 3.* & alii à Barbof. ad *cit. cap. Frid. relati.*

37 Hinc rursus alia quæstio exoritur: An laicis prohiberi possit usus illius habitus, quem solum Clerici, non autem laici deferunt? Hanc quæstionem proponit Card. de Luca in *annot. ad Concil. Frid. Discurs. 24. n. 24.* & affirmative resolvit, adeo quidem, ut, si ejusmodi habitus etiam ex alio capite de jure scripto laicis esset concessus, uti v. g. *vestis talaris* Doctoribus competit, in illa tamen Religione hoc privilegio Doctores laici non utantur, sed instar aliorum locorum vestes breviores deferant, & soli Clerici talariter incedant, eo inquam casu rectè prohibeatur laicis usus vestimentorum Clericalium. Hujus suæ resolutionis duplicem reddit rationem. I. Quod pro more illius regionis usus vestis talaris non amplius obtineat, sed jus scriptum hac in parte per consuetudinem contrariam jam sit abolitum. II. Ut avertatur scandalum, quod laici, maxime, qui de infima plebe sunt, ejusmodi antiquæ eruditionis ignari, facile sibi fumerent, videndo laicum, qui in eo habitu faciat eos actus, qui laicis licent, Clericis autem omnino il-

liciti sunt. Tale scandalum, inquit, fermè omnes patiuntur advenæ, qui Romæ, de consuetudine urbis nondum informati, vident medicos, procuratores, aliosque curiales, vestibus ad similitudinem Clericalium indutos cum mulieribus, & adolescentulis palam incedere, aut curru vehi, ideoque scandalizantur, opinantes hos esse Parochos, vel in aliqua dignitate Ecclesiastica constitutos. Unde hæc prohibitio in illis locis non obtinet, ubi periculum ejusmodi scandali non versatur.

Ad externam Clericorum honestatem & illud spectare videtur, ut nec promissam barbam ferant, nec capilli capitis muliebriter desuant. Ita equidem statutum legimus in *cap. 5. h. t. Clerici nec comam nutriant, nec barbam.* Miraris fortasse hoc statutum, ac ex me quæris: quid ad honestatem Clericalem confert, barbam & comam dimittere, aut nutrire, cum utrumque sit unum ex adiophoris, & indifferentibus? imo, quis nescit, barbam promissam antiquis Philosophis præcipuum decus fuisse: Unde Persius Socratem Philosophum laudaturus *Satyra 4. vers. 1.* ita cecinit:

**BARBATUM HOC CRE-
DE MAGISTRUM DICERE.**

Quin si primorum Christianorum mores spectemus, indubium est, ipsum servatorem nostrum, ejusque Apostolos barbam non rasisse, teste Nicephoro *lib. 1. cap. 40. & lib. 2. cap. 37.* Quod etiam Successorum Pontificum imagines vetustæ, teste Ciaconio, ostendunt, & orientalium consuetudo, de qua Baronius ad Annum 58. luculenter confir-

mat; unde videri posset, hujus statuti utilitatem, & rationem in *l. 20. ff. de LL. esse quærendam*, ubi scriptum est: *Non omnium, quæ à majoribus nostris statuta sunt, ratio reddi potest.* Sed vehementer falleris, qui præcipiti adeo iudicio hunc Canonem damnas. Audi rationem, eamque positivam. Canon hic fuit editus in Concilio *Cartaginensi*, ut patet ex inscriptione, propter Eutycharum, & Massilianorum Hæreticorum sectas, qui negabant, operandum esse manibus propriis, intonsi prolixam comam, & barbam alebant, ut testatur Epiphanius *Hæres. 80.* & eos facere carpit S. Augustinus *de opere Monach. cap. 30.* Ne igitur Christiani cum Hæreticis istis facerent, prudentissimè statuit, barbam esse tondendam. Interim, dum & comam, & barbam nutriendam Concilium vetuit, excessum duntaxat prohibuit, ne scilicet Clerici (ut ait Canisius *ad b. t. n. 9.*) modo plane muliebri, & effœminato eam nutrirent, mediocriter ali posse non interdixit, id quod ex variis Conciliis ostendit eruditissimus SS. Canonum interpretes Gonzalez *ad cit. cap. 5. b. t. n. 5.*

39 Sed quid de crinibus supposititiis, sive *Berruca*, ut vocant, quam hodie passim à Clericis gestari videas, num usus iste probari, vel potius reprobari debeat? Respondeo, si id fiat ex justa, & rationabili causâ, puta valetudinis conservandæ gratiâ, usus comæ fictitiæ non videtur esse reprobandus, cum sit res prorsus indifferens, gestare, aut non gestare ejusmodi capitis tegumentum. Poterit tamen vitium contrahere, si id fiat vanæ gloriæ, aut ostentationis gratiâ, & sub hoc respectu omninò Clericis usus *Berrucæ* vetitus est. Interim

omnes Clerici, etiam in dignitate constituti, interdictum sibi esse noverint, ejusmodi crine supposititio uti, dum saceris operantur. Id quippe nemini fas esse citra dispensationem Apostolicam, resolutum fuisse à Sacra Rituum Congregatione *31. Jan. 1626.* & mandato novissimo Innocentii XII. confirmatum refert P. Reiffenstuel *ad b. t. §. 3. n. 92. & seq.*

Ad conservandum præterea in Clero morum honestatem illud maximo-pere conducere videtur, ut earum rerum usu abstineant, quæ fastum, pompam, ac vanam ostentationem præferunt. Eapropter in *cap. 15. b. t.* cautum fuit, ne Clerici gestent annulos in digitis, nisi quibus ex officio competit, ut Prælati, Doctoribus &c. Panorm. *ibid. n. 7.* quia annuli, utut ad signandas litteras principaliter adhiberi soleant, tempore tamen Innocentii III. qui hujus Canonis auctor est, jam comperit fuit, quod ad ornatum duntaxat, & vanam ostentationem annulorum usus inter Clericos invaluerit. Ex eodem capite dictus Pontifex in *cit. cap. fibularum*, & corrigiarum ex auro, vel argento usum Clericis interdixit, quin, si equo iter facerent, ne calcaria deaurata adhiberent, quia ejusmodi apparatus superfluitatem, & vanitatem redollet. Vid. Gonzalez *ad cit. cap. 15.*

Tertium, quod vitam, & honestatem Clericalem apprime commendat, est, Divina Officia cum gravitate, & reverentia sedulo obire, ac præterea ab exercitio ejusmodi officiorum, & negotiationum, quæ statui suo dehonestamento esse possunt, abstinere. Quæ officia in specie, quasque negotiationes Clerico exercere vetitum sit, ex parte

te jam in superioribus libris dictum est, & in sequentibus, maximè *tit. ult.* hujus Libri adhuc dicitur. Interim consulendus est Barboſa *J. E. V. lib. 1. c. 40. per tot.*

41 Quod attinet Divinum Officium, in quo Clericos jugiter occupatos esse convenit, illud cum primis declarare oportet. I. Quid intelligatur per Divinum Officium? II. Quando cœperit in Ecclesia frequentari? III. Quare statis per diem vicibus? IV. Quid Myſterii lateat in septenario Horarum Canoniarum numero? V. Quare Clericis præ Laicis studium, & exercitium hujus Orationis magis commendatum esse debeat. VI. Quando, & quo jure ad Divina Officia persolvenda Clerici obligari cœperint. De singulis breviter.

42 Per *Divinum Officium* intelligimus certas preces, quas non muta duntaxat animi voce, sed linguæ quoque ministerio quotidie ad DEUM effundimus. Hunc sibi cultum à creatura rationali exposcit DEUS, non modo, ut auctor & principium ejus est, aut ut ab eo largitatis munificentia locupleta, & in benedictionibus dulcedinis præventa est, sed ut is in se ipso bonus est, adeoque laudabilis, & gloriosus, & superexaltandus in sæcula. Dicuntur autem istæ preces *Divinum Officium* per quandam eminentiam, quatenus nempe illæ continent verba à Spiritu S. immediatè dictata, quibus mens suaviter irrorata *Hostiam laudis, fructum laborum consentientium nomini ejus* offert. Dicuntur etiam hæ preces *Officium Ecclesiasticum*, quatenus ab Ecclesia ordinatæ, & mirabili modo dispositæ fuere. Vocantur *hora Canonice*, quia certis horis

juxta præscriptum SS. Canonum recitandæ. Denique *Breviarium* indigantur, eo quod sint brevis summa, & compilatio eorum, quæ ad laudem DEI, gratiarum actionem, & nostram institutionem pertinent. Castropala *Tom. 2. disp. 2. de Orat.* Giribaldus in *decem Præcept. Decal. Tract. 5. cap. 3. dub. 1. num. 1.*

Divinæ laudes, quibus adoleverint incunabilis, si scire aveas, dico, eas cum ipso mundo initia habuisse, cultumque hunc ab Adamo, Protoparente nostro cœpisse, teste Cyrillo Alexandrino *lib. 3. in Julian.* Id quod etiam Paraphrastes Chaldæus indicare videtur, qui Psalmo 91. hunc titulum præfixit: *Laus, & canticum, quod dixit homo primus in die Sabbati.* Quod Divinæ cultus Studium deinceps per Patriarchas, & Prophetas usque ad Christum fuit propagatum, prout id ipsum fufius exponit Cardin. Bona *Tract. de Divin. Psalm. cap. 1. §. 3.* Sed ut fieri amat, ut nihil, quamprimum natum est, protinus politum, perfectumque sit, sed res omnes certa habeant principia, certos progressus, certasque ætates; ita quoque Divina Laus suis in initiis adhuc rudis, & imatura, decursu temporum nonnihil politior, & orta demum Ecclesia suam consecuta est perfectionem. Debent ergo sua primordia *hora Canonice*, prout sunt certæ preces ad laudandum DEUM certis horis institutæ, ipsis Apostolis, velut id ex Tertulliano *lib. de Jejun. cap. 10.* demonstrat Thomassinus *vet. & nov. discipl. Eccles. part. 1. lib. 2. cap. 73.* Act. enim 3. legitur: *Petrus, & Joannes ascendebant ad horam orationis nonam.* Qui ritus colendi, & laudandi DEUM continuatæ

saeculorum ferie in Ecclesia semper retentus, & usque ad nostra tempora propagatus fuit, ut mox laudatus Card. Bona *cit. cap. §. 4.* erudito calamo prolixè demonstrat. Et quidem, si officii hujus primam institutionem attendimus (ait Van-Espen *F. E. V. part. 2. tit. 17. cap. 2. §. 9.*) illud non tam in Clerici, quam Laicorum aedificationem, & gratiam institutum intelligitur. Id quod etiam asserit laudatus Thomass. *cit. cap. 73.* Videatur S. Thomas *2. 2. Q. 83. art. 12.* & Joannes Gersonius in *Alphabeto Lit. N.*

Cur verò Divinae Laudes statis in Ecclesia horis persolvantur, plurimae rationes à Patribus afferuntur. Nos, qui pagellarum harum angustiis arctati, prolixius hic & nunc excurrere prohibemur, remittimus cupidum Lectorem, ad saepe laudatum pientissimum, & literatissimum Cardinalem Bona in *d. tract. cap. 2. §. 2. §. seqq.* cujus praeterea Ascetica opera Clerico cuicumque familiaria vehementer cupimus, ac pro quotidiana spiritali lectione maximo perè commendamus. Hujus interpolatae Orationis rationem illam duntaxat assignamus, quam in simili S. Leo M. *Serm. 4. de Fejun. septimi Mensis* reddit, *ut scilicet anima, quae terrenis adhuc desideriiis implicatur, & curis Secularibus impeditur, ex intervallo saltem ad Divina respiret.*

Similiter Mysteria, quae septenarius horarum *Canonicarum* numerus complectitur, fuse declarat antedictus Card. Bona *cit. Tract. à cap. 4. usque ad cap. 11.* inclusivè, & Durantus *de Rit. Eccles. lib. 3. à cap. 3. usque ad cap. 12.* Nec non Concilium Aquisgranense Anno 816. celebratum *lib. 1. cap. 126. §. seq.* commu-

niter dicitur, has septem horas esse institutas, ut redemptionis nostrae beneficium ad memoriam reducamus, quae septem praecipue Mysteriis continetur, quae à Glossa *ad cap. 1. de Celebr. Miss.* his versibus exprimuntur:

*Hæc sunt septenis, propter quæ
psallimus horis;*

*Matutina ligat Christum, qui crimi-
na purgat,*

*Prima replet sputis, causam dat
Tertia mortis,*

*Sexta cruci neclit, latus ejus No-
na bipertit.*

*Vespera deponit, tumulo Comple-
ta reponit.*

Jam ratio quoque reddenda est, cur Clericis Divinae Psalmodiae studium magis, quam laicis commendatum esse debeat, quae hæc est, quod Clerici, utpote specialiter in sortem Domini adlecti, & de Christi Sacerdotio participantes, mediatores inter DEUM, & hominem sint constituti; quapropter ad eos multò magis pertinet jugiter orandi obligatio, quam ad laicos, quippe qui etiam spem salutis suae magnam in Clericorum pietate, & apud DEUM intercessione collocatam habent. Quod confirmatur ulterius ex eo, quod, cum S. Ambrosius, S. Augustinus, & alii Patres, prout videre est apud Thomassin. *cit. cap. 73. n. 4. §. seq.* Populum ad laudes Divinas in Ecclesia cantandas crebrius adhortati sint, idem Divinae servitutis pensum à Clericis exegisse tanto minus dubitandum est, quanto certius ipsis constabat, Apostolos omnes à se abjecisse sollicitudines, & occupatio-
nes,

nes, ut uni incumberent, seque totos dederent orationi, & prædicationi: & quidem orationi ante, quam prædicationi. Unde dicebant: *Orationi, & ministerio verbi instantes erimus. Act. 6. v. 4.* Ab hoc Apostolorum exemplo habent Clerici, quod sumant documentum, omnes sacerdotales functiones postponendas esse orationi, hancque ipsi inter primas curas esse debere præcipuam, ut actionibus suis omnibus, & Præsidentem, & comitem semper adhibeant orationem, ut eas regat, illustret, & novo, cælestique semper vigore vegetet. Id quod non tam de oratione privata, quam de publicis precibus, quas Clerici in Ecclesia ad adificationem populi, & devotionis incitamentum fundunt, intelligendum est. Videatur S. Thomas *loco supra cit.*

Initium obligationis, qua Clerici ad Horas Canonicas sive in Choro cum aliis, sive privatim dicendas adstricti suere, refert Thomassius *cit. lib. cap. 75. & seqq.* Ad sæculum VI. idque probat ex variis Conciliorum Constitutionibus, & Patrum Sententiis, ex quo subinde consuetaneum est, quod pensum Officii Divini Clericis non Jure Divino, sed duntaxat Ecclesiastico impositum fuerit. Hujus quippe præcepti nullum in Jure Divino vestigium reperire est, nec etiam ex *traditione* peti potest, siquidem ex jure hoc non scripto habemus, quod Laici æque, ac Clerici ad Laudes in Ecclesia dicendas convenierint, neque tamen propterea quisquam dixerit, Laicos ad *Horas Canonicas* dicendas esse obligatos. Est ergo hæc obligatio juris tantum positivi, & Ecclesiastici, ut communiter docent Theologi Scholastici, & Morales cum

Bellarmino *lib. 1. de bonis operib. cap. 19.* & Bonacina *Q. 1. punct. 2. n. 2.* hæcque obligatio se non porrigit ad quoscunque Clericos, sed tantum, qui in majoribus Ordinibus sunt constituti. *cap. 1. & 9. de Celebr. Miss. & cap. 9. dist. 92.* & ex antiquissima, ac receptissima Ecclesiæ consuetudine, quæ utpote legitime præscripta, habet vim legis obligantis. Giribaldus *cit. Tractat. cap. 3. dub. 2. §. 1. n. 13.* Sub qua obligatione Canonici Cathedralium, & Collegiatarum Ecclesiarum ad Horas Canonicas teneantur, dicitur in *tt. seqq.*

Sed ubi Bœhmerus noster? dormit-⁴³ ne? Non, dormit, sed, cum dormiant homines, venit inimicus homo hic, & superfeminat Zizania: excussis quippe SS. Canonibus, quos in §§. antecedentibus pro norma Clericalis honestatis adduximus, occasionem arripit, Clericorum, maxime autem Canonicorum nostratium mores, vitamque carpendi. Exprobrat ipsis luxum in vestibus. §. 55. intemperantiam in conviviis §. 69. effrenatam in lusu licentiam §. 72. usurariam in negotiationibus pravitatem, cuius principaliter Aulam Romanam consuetis convitiis redarguit §. 73. oscitantiam in Divinis, neglectumque piarum exercitationum §. 78. Ego, cum hic, Rubrica agat de *honestate*, putida ejus verba referre erubescio. Id duntaxat convitianti Bœhmero repono, quod apud Epictetum in *Enchiridio cap. 10.* lego: *Alios accusare in calamitate sua, hominis est ineruditi: seipsum; ejus, qui erudiri coepit: nec se, nec alium; eruditi.*

Illam imprudentem crisiu dissimulare nequeo, quam de Horis Canonicis facit, dum & illud reprehendit, quod stans horis preces Canonice persolvantur,

tur, & quod latino tantum idiomate recitentur; cum tamen pro ædificatione populi magis expediret, eas in vernacula dicere. De primo sic scribit, §. 93. *Judæi in precibus suadendis rationem habebant LOCI, & TEMPORIS.* Christus verò non adeo superstitiosè bis insistendum esse, apertè docet Lucæ 18. v. 1. Joan. 4. v. 23. Quod etiam Apostolus confirmat, docetque, SEMPER, hoc est, non præcisè statis horis orandum esse. Rom. 12. v. 12. Ephes. 6. v. 18. Coloss. 4. v. 2. 1. Thessalon. 5. v. 17. Imo crederem, tum Christum, tum etiam Apostolos ideo SEMPER, & UBIQUE orandum esse docuisse, ut occurrerent opinioni inveteratæ, & ex Judaicis institutis à quibusdam adhuc retentæ, præcisè HORIS STATIS, quibus Judæi orabant, orandum esse.

Hæc oppositio, quæ Bœhmeri ingenium non sapit (ut aliorum Patrum sensa præteream) sola auctoritate S. Augustini refellitur; hic equidem S. Doctor Epist. 130. ad Probam honestam viduam scribens, quid sit semper orare, & cur statis horis preces reassumere conveniat, his verbis docet: *In ipsa ergo Fide, & Spe, & Charitate continuato desiderio semper oramus.* Quod amplius sic exponit S. Thomas 2. 2. Q. 83. art. 14. C. de Oratione, inquit dupliciter loqui possumus, uno modo secundum seipsam; alio modo secundum causam suam, causa autem orationis est desiderium charitatis, ex quo procedere debet oratio: quod quidem in nobis debet esse continuum vel actu, vel virtute; manet enim virtus hujus desiderii in omnibus, quæ ex charitate facimus, sed ipsa oratio secundum se considerata non potest esse assidua, quia oportet aliis operibus occupari. Cur verò statis horis conveniat orare, sic consequenter Augusti-

nus explanat: *sed ideo per certa intervalla horarum, & temporum, etiam verbis rogamus DEUM, ut illis rerum signis nos ipsos admoveamus, quantumque in hoc desiderio (Fidei, Spei, & Charitatis, de quo supra locutus est) profecerimus, nobis ipsis innotescamus, & ad hoc augendum nos ipsos acrius excitemus: dignior enim sequetur effectus, quem ferventior præcedit affectus.* Et post pauca: *sed ideo ab aliis curis, atque negotiis, quibus ipsam quodammodo desiderium tepescit, certis horis ad negotium orandi mentem revocamus, verbis orationis nos ipsos admonentes, in id, quod desideramus, intendere, ne, quod tepescere cœperat, omnino frigescat, & penitus extinguatur, nisi crebrius inflammetur.* Dic jam Bœhmere, quid superstitionis habet, quod per statas temporum vices laudes creatori nostro persolvamus, & piè semel concepta ad DEUM vota, & desideria spiritali hoc pabulo nutriamus, foveamus, conserveamus? Quid judaizat oratio nostra, quod hac in parte imitetur veteris Synagogæ ritum sanctissimum? An in manibus orthodoxi propterea cythara male sonat, quia eam pulsasse Davidem legimus? Næ tu mihi superstitiosissimus mortalium sis, si bis in die refici nolis, quia id à Judæis factum fuisse legis. Si virtus in hoste laudanda est, cur non etiam imitanda? Sed de hoc satis: pergamus ad alterum.

Bœhmerum pessimè habet, quod nos orthodoxi non vernacula lingua Psalmodiæ pensum persolvamus, sed latino duntaxat idiomate. Quid autem hic mali subest? interfuit Pontificis (reponit §. 101.) ne patrio idiomate horæ Canonice canerentur. Hoc quippe eo sine factum esse, ait, ut Pontifex

Hie-

Hierarchicum imperium tanto magis dilataret, & stabiliret, obligando alias Ecclesias omnes, ut se ad ritum Ecclesie Romanæ componerent. *Interim misera plebecula* (pergit cit. §.) *bisce ludibriis Cleri delusa, ab omni fere exercitio cultus Divini excluderetur, & Horas Canonicas desererebat.* Carpit propterea Carolus M. quod Clerum omnem se ritui Romano conformare iusserit, subjungens §. 99. *Rectius sine dubio fecisset, si neglectis bisce minutis, modum cantandi Psalmos, aliisque cantus, IDIOMATE PATRIO singulis Ecclesiis prescripsisset, ut ab omnibus intelligi, simulque antiquo more hi, qui sunt ex plebe, huic Officio interesse potuissent.* Infrunitum sane fuit, eum cantandi modum in Ecclesia stabilire, cujus sensum pauciores habuerant, adeoque per indirectum ab hoc Officio quotidiano excludi debere. Neque enim Cultus Divinus tantum pro Clericis, eruditisque est institutus, sed pro omnibus, & ita rationi, & Scripturæ S. conveniens, ut non in alia, quam ea fiat lingua, quæ omnibus in Ecclesiis familiaris est. Laudat propterea Maximilianus II. studia, qui in Constitutione de Anno 1575. prout apud Goldastum legitur tom. 3. *Constitut. Imperial. fol. 576.* vehementer optabat, ut cantus Choralis vernaculo Carmine compositus ad pietatem, & Laicorum edificationem, & devotionem in templis personaret. Sed huic voto paritum non est. Quid Lutherus de nostra Psalmodia senserit, ex Bœhmiero refero: *Unsere Geistliche, inquit, die weder betten, lehren, noch lehren Gottes Wort, sondern mit Menschen-Gesäzen sich marnen, und im Chor marnen und heulen, thäten besser, daß sie die weil der Sau hüteten im ehelichen*

Stand. Tom. 2. Jen. Germ. fol. 292. Hæc satis latine, quamvis patrio sermone ex suili Scrophipascus declamavit Martinus Lutherus. Nos jam Bœhmieri, qui ejusdem haræ, & aræ socius est, grunnitus compescamus.

Quod Ecclesia Catholica preces Canonicas, & Officium Divinum non vernacula cujuslibet gentis lingua, sed sermone duntaxat latino psalli, & decantari jubeat, id haudquaquam sine ratione statuit; & si nulla alia ratio positiva suppeteret, illa sufficeret, quod universalis, & antiquissima Ecclesie consuetudo sic habeat: contra id autem, quod universa Ecclesia facit, disputare, insolentissimæ insanie est, ait S. Augustinus Epist. 118. aut si id ipsum, quod universalis Ecclesia tenet, damnare non erubescis, damna etiam Apostolos, & Evangelistas, quod, quanquam variis nationibus predicaverint, & Ecclesias constituerint, Evangelium tamen, & Epistolas, non idiomate cujuslibet nationis proprio scripserunt (id quod tamen facile facere potuissent, cum haberent donum linguarum) sed aut *Hebraico, Græco, aut Latino:* scripsisse autem non alio idiomate, quam uno ex his recensitis, patet ex eo, quod hæcenus nullum alicujus Apostoli scriptum, quod non Græce scriptum esset, produci potuerit: nec ullus veterum tradat, Apostolos alia lingua, præter jam nominatas, Epistolas suas exarasse. Id quod luculenter ostenditur in Apostolo Paulo, qui Romanis græce scripsit, cum tamen eorum lingua vernacula non esset Græca, sed Latina. Sic etiam Petrus, & Jacobus Judæis per orbem terrarum dispersis duntaxat græce scripserunt, non obstante, quod Judæi id temporis illius

H

tan-

tantum nationis idioma callerent, quæ cum vivebant, & conversabantur, ideo, dum Jerofolymis sacro Pentecostes die ex omni regione convenissent Judæi, ac, quæ Apostoli græco sermone prædicabant, quisque in sua lingua intelligeret, vehemens eos admiratio incessit. *Nõnne isti, qui loquuntur, Galilæi sunt* (ex se mutuo quærebant) & *ecce nos audivimus eos loquentes nostris linguis?* Quod si verò ab Apostolis id temere factum non est, quod Epistolas suas, aut ipsa Evangelia non vernaculo cujuslibet nationis idiomate scripserint, etiam Ecclesiæ impropere non debet, quòd Psalmodiam in Ecclesia non alio, quàm latino sermone perfici decreverit. Sit, ut per hoc Ecclesia Romana *Hierarchicum* imperium magis firmare intenderit, nihil propterea fraudis ei objici potest: nam ad Ecclesiæ unitatem conservandam, & decorem Cultus Divini quàm maximè conducit, ut publicus usus scripturarum; adeoque etiam Psalmodiæ, quæ potissimum ex S. Codice composita est, in aliqua lingua communissima habeatur, quæ etiamnum, & pluribus retro sæculis alia non est, quam lingua latina.

Quod autem per hoc rudior populus ab Officiis Divinis, unà cum Clero decantandis, videatur excludi, ad quæ tamen olim invitabatur, id inanis est objectio. Docuerunt posteriora sæcula, quanti periculi res sit, si promissæ hominum faci accessus pateat, ad intelligentiam scripturarum. Unde enim hæreses hæctenus natæ sunt, quam ex fortuita SS. Litterarum lectione, & temeraria earundem interpretatione. Non quilibet *Oedipus* est, ut *Mysteria* in SS. Bibliis recondita suo

unius duntaxat intellectus acumine securè referet. *Davi* sunt plerique, & tu unus ex illis *Bœhmere*, quod tuæ interpretationes hæctenus à nobis castigatæ, satis superque ostendunt. Quod ergo Ecclesia nolit, Officia Divina vernacula decantari, sapientissimo consilio facit, nè populus ruminando, quod non intelligit, inde sumat errandi occasionem, tum in doctrina fidei, tum in præceptis vitæ, & morum; unde fructum capere sub pietatis Schemate sperabat. Neque tamen per hoc fructu SS. Scripturarum defraudatur, cum sint, qui ipsis sine erroris periculo earundem sensum exponant; ideo Patres Concilii Tridentini in simili de Sacrificio Missæ decreverunt *Sess. 22. de Sacrificio Missæ cap. 6.* ut Sacrosanctum Missæ Sacrificium non vulgari lingua, sed latina celebretur, mandat tamen insimul Pastoribus, & singulis curam animarum gerentibus, *ut frequenter inter Missarum celebrationem vel per se, vel per alios ex his, quæ in Missa leguntur, aliquid exponant; atque inter cætera Sanctissimi hujus Sacramenti Mysterium aliquod declarent, diebus præsertim Dominicis, & Festivis.* Veluti ergo populo de fructu Sacrificii nihil decedit, quanquam, quæ ibi latinè à Sacerdote dicuntur, non intelligat; ita nec Orationum Canonicarum fraudantur emolumentis, ut ut eorum, quæ psalluntur, ignari existant. Quod verò *Maximilianus II.* vehementer optaverit, ut cantus Choralis in vernacula perfolveretur, nihil roboris habet, nec intentum *Bœhmeri* confirmat. Quid enim non egit pientissimus ille Imperator, ut Germaniæ, in sectas turpiter scissæ, unitatem restitueret? & fortassis votorum suorum damnatus fuisset, si sperari pruden-

denter potuisset, hac via sectarios ad pacem & unitatem Ecclesiæ fore reducendos. Verum Hæreticis illius temporis, cum nollent intelligere, ut bene agerent, hunc cantum indulgere frustra visum est.

Hactenus à nobis dicta egregiè confirmat praxis Ecclesiarum Cathedralium, & Collegiatarum, quas protestantes Ecclesiæ Catholice primitus per spoliū Sacrilegum ereptas, post multas demum lites, multo etiam sanguine madentes, per pacificationes publicas, dum amicabile compositis sequatur, possidere permittuntur: in his quippe protestantium Ecclesiis hodie non alius cantus auditur, quam *Romanus*; nec alio idiomate psallitur, quàm *latino*. Et quanquam Bœhmerus hanc praxin ex eo legitimare velit, quod in plerisque Ecclesiis Canonici Catholici cum Protestantibus commixti sint; adeoque Principes Protestantes ritum Romanum reformare nequeant, eò quod Anno 1624. ibidem observatus fuerit, ut cautum est in Instrumento Pacis. §. 31. Miramur tamen, quomodo protestantes potuerint salva conscientia, aut etiam salvo honore suo, super hoc puncto taliter nobiscum transigere, ut eum cultum in suis Ecclesiis admitterent, qui *superstitionem* fovet, *Judaismum* olet, cum ratione, & S. Scriptura non convenit, prout his prædicatis ritum Romanum in horis Canonicis dicendis pro sua scribendi modestia exornat Bœhmerus. Itaque palam faciunt protestantes, quod ne quidem in ipso sanctissimo Religionis negotio decori rationem habeant. Possum proinde sine injuria Bœhmeri, quod S. Augustinus Juliano, ob-

dicere: *Es in disputatione loquacissimus, in contentione calumniosissimus, in professione fallacissimus. Nihil enim, quod dicas, inveniens, inania multa dicis. Lib. 4. Oper. imperf.*

Agit etiam Bœhmerus in *b. r. §. 38. 44* & seq. de *Emancipatione* Canonicorum, quæ in variis Cathedralibus Ecclesiis Germaniæ obtinet, dum scilicet Canonici juniores absolutis in aliqua Academia litterarum studiis (quod studiorum tempus vel ad Triennium, vel ad Biennium juxta cujuslibet Ecclesiæ morem, vel statutum extenditur) non prius Canonicorum numero censeri, nec ad capitula admitti solent, quam solenni ritu (qui pro varietate Ecclesiarum variat) fuerint *emancipati*, seu à nexu scholæ liberati. Ritum hunc originem suam à scholis capitularibus, in quibus olim juniores Canonici à Magistro, seniore quodam Canonico, qui propterea *Scholasticus, Dom. Scholaster* dicebatur, ducere, ex variis scriptoribus Ecclesiasticis probat §. 80. Unde jam quæri potest: an, si aliquis *domicellaris* absolutis studiis, ad quæ ex statutis Ecclesiæ suæ tenetur, in Doctorem Juris promoveatur, ac insuper suæ eruditionis publica specimina edat, legi *emancipationis* subjaceat, & si eidem se subicere renuat, propterea ex albo Canonicorum expungi, vel à capitulo excludi queat? Bœhmerus negativè respondet; & mea quidem opinione, bene: si enim originem hujus emancipationis spectes, illa duntaxat locum habuit in Canonicis juvenibus, qui prius examinabantur à *scholastico*, & ubi inventi fuerunt habiles, cum testimonio habilitatis præsentabantur capitulo, ut ab eo emancipati, sive à nexu scho-

scholæ liberati, dehinc ad Capitulum admitterentur, quæ ratio cum adæquatè cesset in Canonico Doctorato, de cujus doctrina non modo publicum Universitatis testimonium extat, sed domestica quoque monumenta fidem faciunt, etiam hæc odiosa dispositio cessare debet. Præterea, talis Canonicus, qui per doctrinam suam jam inclaruit, plenè satisfecit SS. Canonibus, litterarium profectum à Canonicis exigentibus, ideóque similia statuta Capitularia tanquam odiosa potius restringenda ad casus communiter contingentes, quàm ad hunc casum extraordinarium extendenda esse videntur. Pluribus aliis argumentis, quæ non desunt, congerendis consultò supersedeo.

45 Denique in hoc tit. à §. 107. usque ad finem Bœhmerus instituit agere de Ordinibus *Militaribus*, quorum præcipui sunt *Templariorum*, *Hospitaliorum*, & *Teutonicorum*, quorum initia, & progressus inquirat, & dicit, hos Ordines sua primordia debere *superstitioni*. Et tamen, quod mireris, huic superstitioni addicti esse amant *protestantes*, dum passim videas, eos *Balivias* vulgò *Baleyn* possidere, petere avidè horum Ordinum alumni adscribi, cum tamen non nesciant, nullos admitti, nisi, qui Monasticis tribus votis emissis Ecclesiæ & Religioni fidem, & subjectionem spondent, ipsùmque S. Pontificem ceu caput Ordinis, & Ecclesiæ reverentur. Unde Voëtius, ex protestantium schola *part. 2. Polit. Eccles. lib. 4. tract. 4. cap. 6.* inter cætera ait, Evangelicos bona conscientia ad hos ordines adspirare non posse, quod nefas sit, Monachatu, qui his Ordinibus intextus est, nomen dare, aut Papæ se subicere, militiamque

Papæ profiteri. Quid autem Bœhmerus? levi brachio excutit motiva Voëtii. Nam, quod Ordines hi (ait §. 125.) ex instituto quodam Papali, *bi-rarchiam sapiente, descendant, protestantes haud ferit*, utpote, qui non eadem intentione Ordinibus hisce se adjungunt, ut *Papatum stabiliant, defendant, aut se eidem conforment, cum ab eo recesserint*. Pulcherrimè. Ergo Ordinem illum, qui principaliter in defensionem Ecclesiæ institutus est, quique milites suos non aliter in societatem admittit, nisi sub hoc pacto, ut Ecclesiam, ejusque caput defendant, eisque obedientiam spondeant, sic licet circumvenire? aut, hanc intentionem intentioni Ordinis è diametro oppositam excusa à fraude, si potes? Pergit ulterius: *Nec ferit nos quòd sodalitia hæc scopum, à vobis reprobatum habeant; sufficit, quod eum non habeant intuitu protestantium, qui ad hæc accedunt, quippe, qui non dependent à Papa, nec independentiam quandam à Magistratu involvunt. Quæ ceremoniis, in iis usitatis, adherent superstitiones, toleranda sunt, cum mutari non possint, & in plerisque aliis ceremoniis non desunt abusus, qui tamen boni publici causâ dissimulari debent. Vota, quæ hisce Ordinibus adherent, ad incommoda merito refero; sed si opinionem meriti adimis, quam protestantes utique fugiunt, ferenda, non absolute reprobanda sunt.* Quæro jam ex te, Bœhmere, si sodalitia hæc, ut asseris, à vobis reprobata sunt, qua conscientia vestrum aliquis, ejusmodi societati se adjungere ausit? Scripsisti in tua dissertatione *de Jure circa Libertatem Conscientiæ*, quod quis secundum principia, quæ agnoscit reprobata, *salva conscientia agere non possit.* Quomodo

do jam protestantium illorum conscientiam ab errore absolvas, qui Ordini illi se adjungunt, qui falsis, & *superstitiosis* principiis regitur, & quorum falsitatem & superstitionem illi anteceder agnoscunt? Quomodo ceremonias illas, quas ex lege Ordinis observare necesse est, illi tuta conscientia servant, quas sciunt esse *superstitiosas*? Quomodo vota Religionis placebunt DEO, quæ

superstitiosis ritibus inquinata sunt, quæ tamen absolutè reprobanda non esse asseris? Ecce sic DEO, sic tuis illudis. Recanta, si sapias, quæ perperam hic scripsisti. *Secundas habe partes modestie, quia primas non potuisti habere sapientie: Et quia non valuisti omnia non pœnitenda diligenter dixisse, pœniteat, quæ cognoveris, dicenda non fuisse.* Hæc tibi Augustinus Epist. 141.

§. IV.

Quibus Privilegiis gaudeant Clerici? Et quomodo Clericatus probari possit?

SUMMARI A.

46. Quatuor sunt præcipua privilegia Clericorum. 47. Quomodo acquirantur cum suis illationibus? 48. 49. 50. Tria dubia circa privilegium fori moveri solita resolvuntur. 51. Casus enumerantur, in quibus Clerici privilegio fori excidunt. 52. Quid sit privilegium Canonis, Et quæ occasio eidem causam dederit? 53. 54. Hoc privilegio gaudent omnes Clerici, Et Religiosi. 55. Ad incurrendam pœnam Excommunicationis in d. cap. latam quid requiratur? 56. Qui in specie hanc pœnam incurrunt, recensentur. 57. Et qui non. 58. Quis possit ab hac censura absolvere? 59. Quomodo probetur Clericatus? 60. Quisnam iudex sit competens in discutienda questione Clericatus?

46 **I**nter varia privilegia, quæ Clericis à Jure leguntur concessa, quatuor eminent, videlicet privilegium fori, privilegium Canonis, privilegium competentie, privilegium immunitatis, ab oneribus tum *personalibus*, tum *realibus*. De privilegio fori, quatenus Clericum tam quo ad suam personam, quàm quo ad res suas eximit à foro, & jurisdictione judicis Laici, egimus in *lib. 2. tit. 2. §. 7. n. 44. Et seq.* Pro cujus materiæ complemento hic quædam adhuc dubia resolvemus. De privilegio competentie in *Tit. de solutionibus*, & de privilegio immunitatis in *Tit. penult. b. l.*

pleniori manu differemus. Igitur in præsentî §. privilegium Canonis specialiter expendendum proponitur, cui tamen generalia quædam circa acquisitionem privilegiorum recensitorum præmittimus.

Dico: Recensita privilegia acquiruntur illis omnibus, qui vel per sacram ordinationem, vel per specialem deputationem, autoritate Superioris Ecclesiastici factam, Divinis obsequiis mancipantur: Ratio est, quod hac duplici via aliquis à statu *Laicali* transferatur ad statum *Clericalem*, ut supra in §. 1. n. 8. docuimus. Unde

H ;

En-